

ВПЛИВ ЧИННИКІВ СТРЕСУ НА ПСИХОЛОГІЧНУ ГОТОВНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ВИКОНУВАТИ ЗАВДАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Олег Первачук¹

<https://orcid.org/0000-0003-0107-4303>

Сергій Романчук²

<https://orcid.org/0000-0002-2246-6587>

Тарас Івакін³

<https://orcid.org/0000-0002-2049-6678>

Сергій Гоманюк⁴

<https://orcid.org/0000-0003-4140-3415>

Євген Іщенко⁵

<https://orcid.org/0000-0001-9949-8598>

Віталій Золочевський⁶

<https://orcid.org/0000-0002-0713-7435>

Сергій Степанков⁷

<https://orcid.org/0000-0003-3957-7635>

Сергій Потапчук⁸

<https://orcid.org/0000-0002-5512-9384>

Сергій Андреев⁹

<https://orcid.org/0000-0002-6346-5273>

В'ячеслав Цимбалістий¹⁰

<https://orcid.org/0000-0003-0401-0292>

Олександр Хомовський¹¹

<https://orcid.org/0000-0002-7323-6845>

¹⁻² Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів, Україна

³ Військовий інститут танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

⁴⁻⁶ Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, м. Харків, Україна

^{7,9-11} Подільський державний аграрно-технічний університет, м. Кам'янець-Подільський, Україна

⁸ Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, м. Кам'янець-Подільський, Україна

кореспондент-автор – А. Одеров: stroyova@ukr.net

doi: 10.32626/2309-8082.2023-28(3).171-177

Досвід участі Збройних Сил України у веденні бойових дій проти агресора РФ показав, що результат виконання бойових завдань підрозділами залежить, насамперед, від психологічної готовності особового складу, яка забезпечується професійним відбором, професійною підготовкою фахівців до ефективної та безпечної діяльності та безпосередньою професійною діяльністю. *Мета дослідження* – дослідити вплив показників рівня розвитку якостей, які характеризують ступінь тривожності, занепокоєння, емоційного напруження внаслідок дії стресових факторів та факторів на психологічну підготовленість військовослужбовців до виконання завдань військово-професійної діяльності в різних умовах. *Матеріал і методи дослідження*. Для виявлення показників та рівня розвитку якостей, які характеризують ступінь тривожності, занепокоєння, емоційного напруження внаслідок дії стресових факторів та які впливають на психологічну підготовленість військовослужбовців до виконання завдань за призначенням нами було організовано та проведено тестування за опитувальником за Спілбергером-Ханінім відповідно до шкали оцінки особистісної тривожності з військовослужбовцями сформованих груп у пункті постійної дислокації та перед виконанням вправ. У дослідженні взяли участь 78 військовослужбовців спеціальностей «Управління діями підрозділів механізованих військ» (n=39, I-II курс навчання; n=39, III-IV курс навчання). Вік респондентів – 17-24 роки. *Результати*. Встановлено, що у більшості воїнів молодших курсів за результатами опитування у повсякденному житті високий рівень особистої тривожності (78.7 %). З числа даних військовослужбовців не має жодного, який би мав низький рівень тривожності. Середній показник особистої тривожності відповідає показнику високого рівня (48.92±1.15 у. о.). Особиста тривожність військовослужбовців старших курсів становить 42.87±1.27 у. о., що коливається в межах середнього рівня тривожності. *Висновки*. Проведений аналіз показав, що у процесі виконання бойового завдання відбувається достовірне підвищення рівня тривожності особового складу. Середній показник реактивної тривожності курсантів молодших курсів достовірно гірший, ніж

Oleg Pervachuk, Serhii Romanchuk, Taras Ivakin, Serhii Homaniuk, Yevhen Ishchenko, Vitalii Zolochovskyi, Sergey Stepankov, Sergii Potapchuk, Sergey Andreev, Viacheslav Tsymbalistyi, Oleksandr Khomovskiy. The influence of indicators of the level of development of stress factors on the psychological preparation of military servants to perform the tasks of military-professional activities

Abstract. The experience of the participation of the Armed Forces of Ukraine in the conduct of hostilities against the aggressor of the Russian Federation showed that the result of the execution of combat missions by units depends, first of all, on the psychological readiness of personnel, which is ensured by professional selection, professional training of specialists for effective and safe activities, and direct professional activities. The *purpose* of the study is to investigate the influence of indicators of the level of development of qualities that characterize the degree of anxiety, worry, emotional stress due to the action of stress factors and factors on the psychological readiness of military personnel to perform the tasks of military professional activity in various conditions. *Research material and methods.* In order to identify the indicators and the level of development of qualities that characterize the degree of anxiety, worry, emotional tension due to the action of stress factors and that affect the psychological readiness of military personnel to perform assigned tasks, we organized and conducted testing based on the Spielberger-Khanin questionnaire in accordance with the personal assessment scale anxiety with the servicemen of the formed groups at the point of permanent deployment and before the exercises. 78 military personnel participated in the study (n=39, I-II course of study; n=39, III-IV course of study). The age of the respondents is 17-24 years old. *Results.* According to the results of the survey, it was established that the majority of junior soldiers have a high level of personal anxiety in their everyday life (78.7 %). Among these servicemen, there is not a single one who has a low level of anxiety. The average indicator of personal anxiety corresponds to the indicator of a high level (48.92±1.15 um. unit). The analysis of personal anxiety of senior servicemen is 42.87±1.27 um. units, which fluctuates within the average level of anxiety. *Conclusions.* The conducted analysis showed that during the execution of a combat mission, there is a significant increase in the level of anxiety of the

показник особистої тривожності ($p < 0.001$; $t = 4.78$). Така ж тенденція між показниками реактивної та особистісної тривожності після опитування виявлена і на старших курсах навчання. Даний факт підтверджує, що рівень психологічної готовності та підготовленості особового складу військовослужбовців піхотинців перебуває на недостатньому рівні, що у свою чергу, веде за собою зниження рівня бойової підготовленості підрозділів та свідчить про необхідність перегляду змісту, форм, методів для забезпечення готовності військовослужбовців до виконання завдань професійної діяльності.

Ключові слова: тривожність, військовослужбовці, бойове завдання, стресові фактори, показник.

Вступ

Фізична та психологічна підготовленість певною мірою забезпечують якісне формування готовності військовослужбовців ефективно діяти в тій чи іншій екстремальній ситуації, що виникає в умовах військової служби [1; 2; 3].

Проблема формування психологічної та фізичної підготовленості воїна до виконання бойових завдань в умовах сьогодення є актуальною, а ступінь тривожності, занепокоєння, емоційного напруження внаслідок дії стресових факторів та факторів, які впливають на психологічну підготовленість військовослужбовців до виконання завдань військово-професійної діяльності в різних умовах відіграють важливу роль у досягненні успішного результату ведення бойових дій структурними підрозділами [4; 5; 6; 7]. Саме від такої готовності залежить ефективне виконання завдань військово-професійної діяльності військовослужбовцями. Її формування, розвиток та удосконалення є одним із важливих завдань впродовж професійної підготовки та подальших етапів професійного становлення фахівця [8; 9; 10]. Ураховуючи зазначене ми відзначили необхідність проведення відповідного дослідження.

Наукову роботу виконано відповідно до Зведеного плану науково-дослідної роботи на 2023 рр. Міністерства оборони України в межах теми «Удосконалення системи фізичної підготовки курсантів ВВНЗ», шифр – «Удосконалення ФП».

Матеріал та методи дослідження

Мета – дослідити вплив показників рівня розвитку якостей, що характеризують ступінь тривожності, занепокоєння, емоційного напруження внаслідок дії стресових факторів на психологічну готовність військовослужбовців виконувати завдання професійної діяльності.

Досягнення мети забезпечували використанням комплексу адекватних методів дослідження [11; 12; 13]. Зокрема, аналіз, систематизацію й узагальнення використовували при опрацюванні джерел інформації, формування кола яких здійснювали після їхнього

personnel. The average index of reactive anxiety of junior year cadets is significantly worse than the index of personal anxiety ($p < 0.001$; $t = 4.78$). The same trend between reactive and personal anxiety indicators after the survey was also found in senior courses. This fact confirms that the level of psychological readiness and preparedness of personnel of infantry servicemen is at an insufficient level, which, in turn, leads to a decrease in the level of combat readiness of units and indicates the need to revise the content, forms, methods to ensure the readiness of servicemen to perform the tasks of professional activity.

Keywords: anxiety, military personnel, combat mission, stressors, indicator.

пошуку у базі даних Scopus, SPORT Discus, Web of Science. Було проаналізовано понад 50 джерел інформації та виокремлено 24, матеріал яких опрацьовували за допомогою загальнонаукових методів, а саме аналізу, тестування, систематизації та узагальнення. Було організовано та проведено тестування за опитувальником за Спілбергером-Ханіним відповідно до шкали оцінки особистісної тривожності з військовослужбовцями сформованих груп у пункті постійної дислокації та перед виконанням вправ – з метою виявлення показників та рівня розвитку якостей, які характеризують ступінь тривожності, занепокоєння, емоційного напруження внаслідок дії стресових факторів та факторів, які впливають на психологічну підготовленість військовослужбовців до виконання завдань військово-професійної діяльності в різних умовах та опитування за методикою «Прогноз» (В. А. Бодров) – з метою доведення та підтвердження результатів дослідження показників особистісної тривожності.

Дослідження проводилось у пункті постійної дислокації Національної академії сухопутних військ (м. Львів). У дослідженні взяли участь 78 респондентів спеціальності «Управління діями підрозділів механізованих військ» 17-24 років. Усі учасники дослідження дали свою інформовану згоду на участь в експерименті. Їх проводили відповідно до етичних стандартів Гельсінської декларації.

Результати дослідження

Встановлено, що у більшості воїнів молодших курсів високий рівень особистої тривожності (78.7 %) та відповідає показнику високого рівня особистої тривожності 48.92 ± 1.15 у. о. Щодо показнику особистої тривожності військовослужбовців старших курсів, то він становить 42.87 ± 1.27 у. о., що коливається в межах середнього рівня тривожності.

Як видно на рис. 1, більшість респондентів (62.3 %) мають середній рівень тривожності та 7.3 % воїнів-піхотинців характеризуються низьким рівнем особистісної тривожності.

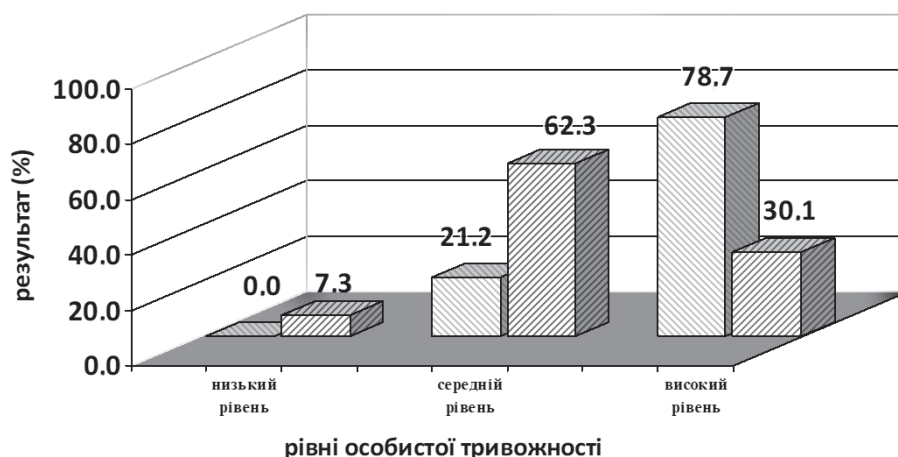

Рис. 1 Показники особистісної тривожності піхотинців з різним терміном навчання

Примітки: - показники воїнів-піхотинців молодших курсів
 - показники воїнів-піхотинців старших курсів

Проведений аналіз опитування респондентів показав, що між показниками особистісної тривожності військовослужбовців з різним терміном навчання є достовірною різниця ($p < 0.001$; $t = 3.51$), середній показник яких коливається у межах 45.07 ± 0.92 у. о., що відповідає середньому рівню тривожності.

Усе це пояснюється тим, що військовослужбовці старших курсів більш адаптовані до умов військової служби, до виконання завдань як в пункті постійної дислокації так і в бойових умовах на навчально-польовій базі, а також певною мірою наділені відчуттям наближення до завершення навчання на курсантських посадах.

Щодо воїнів-піхотинців молодших курсів, то вони ще не мають достатньої адаптованості до умов військової служби та відчувають незначний тиск старших командирів (начальників), а також певний страх перед

виконанням бойових завдань відповідно до нормативів професійної підготовки військовослужбовців.

Аналіз результатів дослідження з визначення реактивної тривожності, яка характеризує ступінь занепокоєння, тривоги, емоційного напруження у певній стресовій ситуації перед виконанням вправ показав, що динаміка тривожності особового складу характеризується іншими показниками (рис. 2). У процесі дослідження низького рівня реактивної тривожності не було виявлено у жодного воїна-піхотинця як на молодших, так і на старших курсах. У більшості військовослужбовців виявлено високий рівень тривожності перед виконанням нормативів з професійної (бойової) підготовки. Так, у курсантів старших курсів показник тривожності становить 62.3 % особового складу, а у військовослужбовців молодших курсів – 86.6 % особового складу.

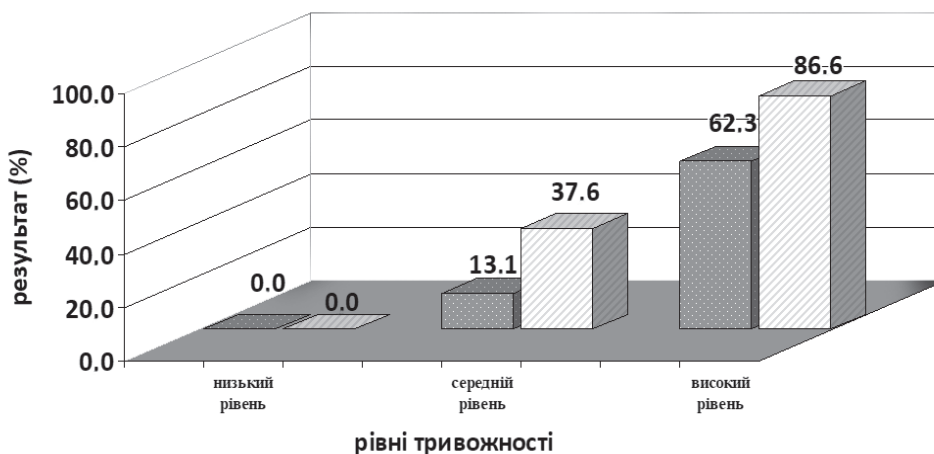

Рис. 2 Показники реактивної тривожності воїнів-піхотинців з різним терміном навчання перед виконанням нормативів з професійної (бойової) підготовки

Примітки: - показники воїнів-піхотинців молодших курсів
 - показники воїнів-піхотинців старших курсів

Аналіз опитування військовослужбовців з різним терміном навчання до виконання нормативів професійної підготовленості не виявив достовірної різниці показників реактивної тривожності серед особового складу ($p > 0.05$; $t = 1.48$), що становить діапазон високого рівня тривожності середнього показника військових на молодших курсах (59.17 ± 1.78 у. о.). У свою чергу, даний показник воїнів старших курсів навчання становить 54.33 ± 2.67 у. о., що говорить про діапазон високого рівня тривожності.

У процесі опитування за методикою «Прогноз» встановлено та уточнено окремі особливості поведінки та стану психічної діяльності людини під дією різної ситуації, виявлено осіб з прикметами нервово-психічної нестійкості. Результати тестувань показали, що серед курсантів молодших курсів 64.1 % респондентів мають задовільний рівень нервово-психічної стійкості (НПС), який за методикою «Прогноз» характеризується як малосприятливий та не може забезпечити ефективне виконання бойового завдання військовослужбовцями (табл. 1).

Таблиця 1 – Результати орієнтовного виявлення осіб з прикметами нервово-психічної нестійкості

Характеристика рівня НПС групи (в/с)	Кількість респондентів, %			
	I-II курс (n=39)		III-IV (n=39)	
	n	%	n	%
Висока НПС, зриви майже неможливі	0	0	0	0
Добра НПС, зриви мало ймовірні	9	23.1	19	48.7
Задовільна НПС, зриви можливі, особливо в екстремальних ситуаціях	25	64.1	16	41.0
Незадовільна НПС, висока ймовірність нервово-психічних зривів. Є потреба додаткового обстеження у психіатра, невропатолога	5	12.8	4	10.3

Дослідження показників НПС військовослужбовців-піхотинців старших курсів показав, що нервово-психічна стійкість має розбіжності щодо показників респондентів молодшого курсу навчання. Як показує дослідження, достовірно збільшилася кількість (на 25.6 %; $p < 0.05$) військовослужбовців з добрим рівнем НПС, а також зменшилася кількість респондентів (на 23.1 %) із задовільним рівнем НПС.

У свою чергу, результати надання інформативних відповідей під час дослідження обох груп, курсантів молодших курсів (18.24 ± 1.03 у. о.) та фахівців старшого курсів (16.91 ± 1.03 у. о.), достовірно не відрізняються ($p < 0.05$).

Дискусія

За результатами дослідження нами доповнено дослідження низки науковців [14; 15], у працях яких зазначається, що важливу роль у вдосконаленні бойової готовності військовослужбовців відіграє психологічна підготовка. Це складова підготовки військ до дій в умовах сучасної війни, що є досить актуальною та складною проблемою. Таким чином у мирний час необхідно завчасно готувати психіку військовослужбовців до сучасних бойових дій.

Проблема підвищення боєздатності військовослужбовців різних родів військ засобами фізичної підготовки є предметом пильної уваги багатьох дослідників. Зокрема, висвітленню питань психологічної

підготовленості та психологічних станів особистості у складних ситуаціях були присвячені праці значної кількості дослідників, зокрема: А. Одерова, І. Шлямара, Є. Сисоєва, Г. Головченка, М. Корольчука, О. Макаревича, Ю. Бородіна, Г. Ложкіна, М. Філіпова, О. Первачука, Н. Степанченко [16-19].

Проведеним дослідженням розширено знання [20] щодо організації та проведення військово-прикладної фізичної підготовки військовослужбовців, впливу занять фізичними вправами на вдосконалення морально-вольової та психологічної підготовки військовослужбовців [5; 10; 21], ефективності підготовки військовослужбовців Сухопутних військ до виконання навчально-бойових завдань [22]. Крім цього, одержані дані засвідчили підтвердження таких висновків: про низький рівень фізичної підготовленості, функціонального стану і фізичного розвитку молоді, яка є військовослужбовцями [23]; про недостатню ефективність чинної системи фізичної підготовки щодо підготовки до дій у складних фізичних та психологічних умовах [6; 24]; про позитивний вплив занять фізичними вправами на ефективність формування психічних якостей та морально-вольових здібностей військовослужбовців [7; 17].

На нашу думку, одним із ефективних шляхів розв'язання проблеми підготовки військовослужбовців є застосування фізичних вправ і проведення

занять з військово-прикладних видів спорту, що дозволяє створювати максимальні фізичні і психічні навантаження.

Варто зазначити, що виконання службово-бойових завдань військовослужбовцями постійно супроводжується загрозою для життя та здоров'я; виключною динамічністю, напругою, швидкоплинністю та змінністю ситуацій; неповною, невизначеною, неправдивою чи суперечною дійсністю інформацією; дефіцитом часу для прийняття рішень; неочікуваністю виникнення нової екстремальної чи погіршення наявної ситуації та, безперечно, підвищеним ризиком для здоров'я та життя. Саме ці умови виконання службово-бойових завдань обумовлюють наявність належного рівня професійних знань, вмінь й навиків діяти в умовах ризику, відповідних функціональних, операціональних і особистісних якостей, достатнього рівня готовності до дій (ризик) в екстремальних умовах, що буде характеризувати військовослужбовця як професіонала. У зв'язку із цим, зараз украй важливе значення набуває вивчення психологічної готовності до ризику в службово-бойовій діяльності військовослужбовців.

Ураховуючи збільшення в сучасній психологічній науці кількості досліджень, котрі присвячені різним особливостям та проявам ризику в життєдіяльності людей, ставлення до нього, прийняття чи уникнення, необхідно відмітити певну недостатність розроблення питання психологічної готовності до ризику в професійній діяльності фахівців екстремального профілю діяльності.

На нашу думку, для вивчення проблеми психологічної готовності до ризику військовослужбовців збройних сил важливо: по-перше, визначити місце та роль ризику в їх службово-бойовій діяльності; по-друге, провести теоретико-методологічний аналіз проблеми психологічної готовності до ризику фахівців екстремального профілю діяльності, в тому числі військовослужбовців збройних сил; по-третє, визначити особливості, що впливають на стан психологічної готовності до ризику військовослужбовців; у четверте, виділити основні погляди визначення структури психологічної готовності до ризику та механізмів її формування. Це дозволить в подальшому в більш повному обсязі дослідити структуру психологічної готовності до ризику та механізми її формування у військовослужбовців.

Дослідники [2; 14] зазначають, що емоційні та фізичні навантаження, які отримують військовослужбовці, збільшуються тим, що бойові завдання

виконуються не задля задоволення, а для виконання поставленого завдання, свого військового обов'язку тощо.

Підсумовуючи результати дослідження вимог бойової діяльності до професійної підготовленості військовослужбовців механізованих підрозділів, ми можемо відмітити, що для ефективного виконання завдання система фізичної підготовки повинна бути спрямована на розвиток загальної витривалості, спритності, швидкості та вмінь діяти у складних, небезпечних та раптових ситуаціях, а психологічна підготовленість особового складу, повинна бути спрямована на покращення здатності діяти в екстремальних умовах бойової обстановки у ближньому бою та вимагати від військовослужбовців максимальної сконцентрованості уваги на певних діях та високої відповідальності.

Висновки

У процесі виконання бойового завдання (нормативів професійної підготовленості) відбувається достовірне підвищення рівня тривожності особового складу: показник реактивної тривожності курсантів молодших курсів значно гірший, ніж показник особистої тривожності ($p < 0.001$; $t = 4.78$); аналогічний результат виявлено у показниках реактивної й особистісної тривожності ($p < 0.001$; $t = 3.83$).

Нервово-психологічна стійкість відповідає задовільному рівню, що свідчить про можливість зривів, особливо в екстремальних ситуаціях, та є малосприятливим для ефективного виконання поставлених завдань.

Рівень психологічної підготовленості воїнів-піхотинців є недостатнім для виконання завдань відповідно до займаної посади у мирний час, а значить ще більшою мірою – у випадку ведення бойових дій. Система фізичної та психологічної підготовленості військовослужбовців механізованих підрозділів Збройних сил на початковому етапі навчання не в повному обсязі забезпечує формування у них готовності до військово-професійної діяльності в складних екстремальних умовах.

Подальші наукові дослідження доцільно скеровувати на вивчення особливостей загальної, спеціальної і військово-прикладної фізичної підготовленості для визначення їхнього впливу на психологічну підготовленість військовослужбовців.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Джерела та література

- Oderov, A., Romanchuk, S., Kuznetsov, M., Dunets-Lesko, A., Lesko, O., Olkhoviy, O. (2017). Innovative approaches for evaluating physical fitness of servicemen in the system of professional training. *Journal of Physical Education and Sport*, 17 (1), 23-27.
- Одеров А. М., Лещинський О. В., Первачук О. І. та ін. Якість військово-професійної підготовки курсантів - як складова успішного виконання спеціальних завдань. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2023. Вип. 3 (161) 23. С. 131-135. doi: 10.31392/NPU-nc.series15.2023.03(161).30
- Одеров А. М., Одерова О. В., Гульоватий О. І. Роль фізичного стану військовослужбовців у забезпеченні їх готовності до бойової діяльності. *Фізична підготовка особового складу Збройних сил, інших військових формувань та правоохоронних органів України: досвід, сучасність, проблеми та перспективи розвитку : матеріали доп. наук.-метод. конф. НУОУ*. 2014. С. 84–91.
- Romanchuk, S., Oderov, A., Klymovych, V., Lesko, O. Korchagin, M. (2019). Motivation of forming students healthcare culture on principles of interdisciplinary integration. *SportMont Journal*, Vol. 17(3), 79-83. doi: 10.261773/smj.191017
- Корольчук М. С. Адаптація та її значення в системі психофізіологічного забезпечення діяльності. *Вісник Київського міжнародного університету*. 2002. Вип. 1, 2. С. 146–158.
- Варій М. Й. Морально-психологічний стан військ та його оцінка : дис. ... д-ра психол. наук : 20.02.02 Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 1997. 478 с.
- Гусак О. Д., Романчук С. В. Роль фізичної підготовки у вирішенні завдань психологічної підготовки військовослужбовців. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фіз. виховання і спорту*. 2011. № 4. С. 61–64.
- Вісковатова Т. Фізична культура і розвиток вищих психічних функцій. *Молода спортивна наука України*. 2003. Вип. 7. Т. 1. С. 15–17.
- Морально-психологічний стан військового підрозділу: оцінка та прогнозування / П. П. Криворучко, О. Ф. Хміляр та ін. Київ : Молода нація, 2005. 63 с.
- Романчук С. В., Шлямар І. Л. Взаємозв'язок фізичної і професійної підготовки курсантів, які навчаються за спеціальністю «Управління діями механізованих підрозділів». *Сучасний стан та перспективи розвитку фізичної підготовки військовослужбовців в системі бойового навчання військ (сил) Збройних сил та інших силових структур України : матеріали доп. наук.-метод. конф. МОУ*. 2013. С. 64–69.
- Шиян Б. М., Єдинак Г. А., Петришин Ю. В. Наукові дослідження у фізичному вихованні та спорті : навч. посібник. Кам'янець-Подільський : «Друкарня Рута», 2012. 280 с.
- Галаманчук Л. Л., Єдинак Г. А. Основи наукових досліджень : навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута», 2019. 154 с.
- Інструкція з фізичної підготовки в систем Міністерства оборони України. Наказ Міністра оборони України від 05.08.2021 р. № 225. Київ, 2021. 234 с.
- Кокун О. М., Пішко І. О., Лозінська Н. С., Копаниця О. В. Діагностування психологічної готовності військовослужбовців військової служби за контрактом до діяльності у складі миротворчих підрозділів : методичний посібник. Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2011. 153 с.
- Корольчук М. С., Крайнюк В. М., Косенко А. Ф., Кочергіна Т. І. Психологічне забезпечення психічного і фізичного здоров'я: навч. посіб. Київ : Інкос, 2002. 272 с.

References

- Oderov, A., Romanchuk, S., Kuznetsov, M., Dunets-Lesko, A., Lesko, O., Olkhoviy, O. (2017). Innovative approaches for evaluating physical fitness of servicemen in the system of professional training. *Journal of Physical Education and Sport*, 17 (1), 23-27.
- Oderov, A. M., Leshchins'kyi, O. V., Pervachuk, O. I. et al. (2023), «Yakist' viys'kovo-profesiyanoi pidhotovky kursantiv - yak skladova uspihnoho vykonannya spetsial'nykh zavdan» [The quality of military-professional training of cadets - as a component of successful performance of special tasks]. *Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Drahomanova. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport)*, 3 (161) 23, pp. 131-135 Retrieved : from https: 10.31392/NPU-nc.series15.2023.03(161).30 [in Ukraine].
- Oderov, A. M., Oderova, O. V., Hul'ovaty, O. I. (2014), «Rol' fizychnoyi stanu viys'kovosluzhbovtiv u zabezpechenni yikh hotovnosti do boyovoyi diyal'nosti» [The role of the physical condition of military personnel in ensuring their readiness for combat activity]. *Physical training of the personnel of the Armed Forces, other military formations and law enforcement agencies of Ukraine: experience, modernity, problems and prospects for development*. NUOU, pp. 84–91. [in Ukraine].
- Romanchuk, S., Oderov, A., Klymovych, V., Lesko, O. Korchagin, M. (2019). Motivation of forming students healthcare culture on principles of interdisciplinary integration. *SportMont Journal*, 17(3), 79-83. doi: 10.261773/smj.191017
- Korol'chuk, M. S. (2002), «Adaptatsiya ta yiyi znachennya v systemi psykhofiziolohichnoho zabezpechennya diyal'nosti» [Adaptation and its importance in the system of psychophysiological support of activity]. *Bulletin: a collection of scientific articles of the Kyiv International University*, Vol. 1(2), pp.146–158. [in Ukraine].
- Variy, M. Y. (1997), «Moral'no-psykhohichnyy stan viys'k ta yoho otsinka» [Moral and psychological condition of the troops and its assessment]: the dissertation for the science degree of doctor psychology: 20.02.02. Kyiv University named after Taras Shevchenko. Kyiv.478 p. [in Ukraine].
- Husak, O. D., Romanchuk, S. V. (2011), «Rol' fizychnoyi pidhotovky u vyrishenni zavdan' psykhohichnoyi pidhotovky viys'kovosluzhbovtiv» [The role of physical training in solving tasks of psychological training of military personnel]. *Pedagogy, psychology and medical and biological problems of physical education and sports*, No 4, pp. 61–64. [in Ukraine].
- Viskovatova, T. (2003), «Fizychna kul'tura i rozvytok vyshchyykh psykhichnykh funktsiy» [Physical culture and development of higher mental functions. *Young sports science of Ukraine*, Issue 7, Vol. 1, pp. 15–17. [in Ukraine].
- Kryvoruchko, P. P., Khmilyar, O. F., Shpak, R. A., Vasylenko, S. V. (2005), *Moral'no-psykhohichnyy stan viys'kovoho pidrozdilu : otsinka ta prohnozuvannya* [The moral and psychological state of the military unit: assessment and forecasting]. Moloda natsiya, Kyiv. 63 p. [in Ukraine].
- Romanchuk, S. V., Shlyamar, I. L. (2013), «Vzayemozv'yazok fizychnoyi i profesiyanoi pidhotovky kursantiv, yaki navchayut'sya za spetsial'nisty» [Relationship between physical and professional training of cadets studying in the specialty «Management of actions of mechanized units»]. *The current state and prospects for the development of physical training of servicemen in the system of combat training of the troops (forces) of the Armed Forces and other power structures of Ukraine*. MOU, pp. 64–69. [in Ukraine].
- Shiyanyan, B. M., Iedynak, G. A., Petryshyn, Yu. V. (2012), *Naukovi doslidzhennya u fizychnomu vykhovanni ta sporti* [Scientific research in physical education and sports]. PE Oyum Publishing House, Kamianets-Podilsky. 280 p. [in Ukraine].
- Galamanzhuk, L. L., Iedynak, G. A. (2019), *Osnovy naukovykh doslidzhen* [Fundamentals of scientific research]. Printing house «Ruta» LLC, Kamyanets-Podilsky. 154 p. [in Ukraine].

16. Oderov, A., Klymovych, V., Romanchuk, S., Dunets-Lesko, A., Liudovyk, T., Lishchuk, V., Baldetskiy, A. (2021). Combat army system – as a means of increasing and improving the physical fitness of servicemen of the armed forces. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. Вип. 22. С. 5-10. doi : 10.32626/2309-8082.2021-22.15-10
17. Шевченко О. О., Романчук С. В. Дослідження показників професійно важливих психологічних якостей курсантів під впливом чинників військово-професійної діяльності. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2009. 4. С. 11–14.
18. Одеров А. М., Первачук О. І., Лесько О. М. та ін. Аналіз показників психологічних якостей військовослужбовців під впливом чинників військово-професійної діяльності. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Серія №15. *Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. 2023. Вип. 6 (166)23. С. 113–117. doi :10.31392/NPU-nc.series15.2023.6(166).24
19. Колесніченко О. С. Психологічна готовність працівників МНС України до професійної діяльності в екстремальних умовах : автореф. дис.... канд. пс. наук : 19.00.09 Харків. держ. акад. фіз. культури. Харків, 2011. 23 с.
20. Шлямар І. Динаміка фізичної підготовленості військовослужбовців військової служби за контрактом механізованих підрозділів. *Молода спортивна наука України*. 2015. Вип. 19 (2). С. 320–324.
21. Стасюк В. В. Досвід і проблеми морально-психологічного забезпечення міжнародного військового співробітництва. *Збірник наук.-практ. конф. НАОУ*. 2004. № 1. С. 15–24.
22. Кокун О. М. Зміст та структура психологічної готовності фахівців до екстремальних видів діяльності. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2010. Вип. 7. С. 182–190.
23. Стасюк В. В. Система соціально-психологічного забезпечення функціонування аеромобільних підрозділів в умовах збройних конфліктів : дис.... д-р пс. наук : 19.00.05 Київ, 2005. 435 с.
24. Oderov, A., Klymovych, V., Romanchuk, S., Y. Pankevich, Y. (2020). Functional State of Military Personnel Engaged in Unarmed Combat. *SportMont Journal*, Vol. 18 (1), 99-101. doi: 10.26773/smj.200218
13. *Instruktsiya z fizychnoyi pidhotovky v system Ministerstva oborony Ukrayiny* [Instruction on physical training in the systems of the Ministry of Defense of Ukraine] (2021), Order of the Minister of Defense of Ukraine dated August 05. 08. 2021. No 225. Kyiv. 234 p. [in Ukraine].
14. Kokun, O. M., Pishko, I. O., Lozins'ka, N. S., Kopanytsya, O. V. (2011), *Diahnostuvannya psykhologichnoyi hotovnosti viys'kovosluzhbovtstv viys'kovoyi sluzhby za kontraktom do diyal'nosti u skladi myrotvorchykh pidrozdiliv* [Diagnosis of psychological readiness of military servicemen under contract to work as part of peacekeeping units]. National Research Center of the Armed Forces of Ukraine, Kyiv. 153 p. [in Ukraine].
15. Korol'chuk, M. S., Kraynyuk, V. M., Kosenko, A. F., Kocherhina, T. I. (2002), *Psykhologichne zabezpechennya psykhychnoho i fizychnoho zdorov'ya* [Psychological support of mental and physical health]. Inkos, Kyiv. 272 p. [in Ukraine].
16. Oderov, A., Klymovych, V., Romanchuk, S., Dunets-Lesko, A., Liudovyk, T., Lishchuk, V., Baldetskiy, A. (2021). Combat army system – as a means of increasing and improving the physical fitness of servicemen of the armed forces. *Bulletin of Kamyanets-Podilskyi Ivan Ogiienko National University. Physical Education, Sports and Human Health*, Issue 22, pp. 5–10. doi: 10.32626/2309-8082.2021-22.15-10 [in Ukraine].
17. Shevchenko, O. O., Romanchuk, S. V. (2009), “Doslidzhennia pokaznykiv profesiino vazhlyvykh psykhologichnykh yakosteï kursantiv pid vplyvom chynnykiv viiskovo-profesiinoï diialnosti” [Study of indicators of professionally important psychological qualities of cadets under the influence of factors of military-professional activity]. *Slobozhansky scientific and sports bulletin*, 4, pp. 11–14. [in Ukraine].
18. Oderov, A. M., Pervachuk, O. I., Les'ko O. M. ta in. (2023), «Analiz pokaznykiv psykhologichnykh yakosteï viys'kovosluzhbovtstv pid vplyvom chynnykiv viys'kovo-profesiynoyi diyal'nosti» [Analysis of indicators of psychological qualities of servicemen under the influence of factors of military and professional activity]. *Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Drahomanova. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sport)*, 6 (166) 23, pp.113-117. – URL: [https://10.31392/NPU-nc.series15.2023.6\(166\).24](https://10.31392/NPU-nc.series15.2023.6(166).24) [in Ukraine].
19. Kolesnichenko, O. S. (2011), “*Psykhologichna hotovnist' pratsivnykiv MNS Ukrayiny do profesiyanoi diyal'nosti v ekstremal'nykh umovakh* [Psychological preparedness of employees of the Ministry of Emergency Situations of Ukraine for professional activity in extreme conditions]: abstract of the dissertation for the sciences degree of cand. sciences in psychol: 19.09.09 Kharkiv State Academe of Physical Culture. Kharkiv. 23p. [in Ukraine].
20. Shliamar I. (2015), “Dynamika fizychnoi pidhotovlenosti viiskovosluzhbovtstv viiskovoi sluzhby za kontraktom mekhanizovanykh pidrozdiliv” [Dynamics of physical fitness of servicemen of military service under the contract of mechanized units]. *Young sports science of Ukraine*, 19, 2, pp. 320–324 [in Ukraine].
21. Stasiuk, V. V. (2004), “Dosvid i problemy moralno-psykhologichnoho zabezpechennia mizhnarodnoho viiskovoho spivrobitytstva” [Experience and problems of moral and psychological support of international military cooperation]. *Collection of science and practice. conf. NAOU*, 1, pp. 15–24 [in Ukraine].
22. Kokun, O. M. (2010), «Zmist ta struktura psykhologichnoyi hotovnosti fakhivtsiv do ekstremal'nykh vydiv diyal'nosti» [Content and structure of psychological readiness of specialists for extreme types of activities]. *Problems of extreme and crisis psychology*, Vol. 7, pp. 182–190. [in Ukraine].
23. Stasiuk, V. V. (2005), “*Systema sotsialno-psykhologichnoho zabezpechennia funktsionuvannia aeromobilnykh pidrozdiliv v umovakh zbroinykh konfliktiv*” [System of socio-psychological support for the functioning of airmobile units in the conditions of armed conflicts]: dissertation for the sciences degree of doctor psychologist. sciences: 19.00.05 Kyiv. 43 p. [in Ukraine].
24. Oderov, A., Klymovych, V., Romanchuk, S., Y. Pankevich, Y. (2020). Functional State of Military Personnel Engaged in Unarmed Combat. *SportMont Journal*, Vol. 18 (1), 99-101. doi: 10.26773/smj.200218